Historia polskiej flagi zaczyna się od Orła Białego. Skierniewice mają własny rytuał 2 maja

data aktualizacji: 2026.04.30 autor: Anna Wójcik-Brzezińska

(fot. arch.red.)

Polska flaga jest jednym z najprostszych znaków państwa: biały pas u góry, czerwony u dołu. Skierniewice stworzyły własny rytuał 2 maja: flagę, która co roku rośnie razem z pamięcią miasta. To pochód, w którym znak państwa wymaga fizycznego udziału mieszkańców. Trzeba przyjść, stanąć obok innych, chwycić materiał i ponieść go przez miasto.

Skierniewickie obchody Dnia Flagi RP wypracowały własny, rozpoznawalny model. Co roku mieszkańcy niosą coraz dłuższą biało-czerwoną flagę, a wydarzenie łączy uroczysty apel, udział harcerzy, samorządu, służb, rodzin z dziećmi oraz piknik lub warsztaty patriotyczne. Rdzeniem tej tradycji jest Hufiec ZHP Skierniewice, wspierany przez miasto i miejskie instytucje.

W 2015 rok przez Skierniewice przeszli harcerze z 20-metrową flagą, później poświęconą i zawieszoną przy kościele garnizonowym. W 2016 rok sprzed ratusza wyruszył pochód z 50-metrową flagą. Celem był plac Jana Pawła II, gdzie zorganizowano „Rodzinne śniadanie pod flagą”.

W 2017 roku skierniewicka flaga miała już 100 metrów, w kolejnym roku – w setną rocznicę odzyskania przez Polskę niepodległości – biało czerwona miała 200 metrów.

Kolejne 100 metrów przybyło jej w 2019 roku.

W 2020 roku harcerze planowali przemarsz z flagą, która miała mieć 400 metrów. Pandemia uniemożliwiła jednak organizację wydarzenia w dotychczasowej formule. Obchody przeniesiono do internetu pod hasłem „Oflaguj się zdalnie". Program trwał przez kilka dni i obejmował m.in. historię Święta Flagi w Skierniewicach, konkurs, „oflagowanie" zdjęcia, wirtualne doszywanie flagi, warsztat online z robienia kotylionów, budowanie flagi w Minecrafcie oraz rozmowę o znaczeniu flagi narodowej.

W 2021 roku miasto zapowiadało skromniejsze obchody z powodu pandemii. W ogrodzie Muzeum Historycznego Skierniewic miała zawisnąć 300-metrowa flaga, planowano też przelot awionetki z 19,8-metrową flagą, rozdawanie przez harcerzy biało-czerwonych kwiatów i balonów oraz podświetlenie budynku muzeum na biało-czerwono.

Ostatecznie obchody pokrzyżowała pogoda. Ulewny deszcz uniemożliwił rozwieszenie flagi w ogrodzie muzeum, a zaplanowany przelot awionetki nie odbył się. Harcerze mimo deszczu wyszli na ulice z balonami i biało-czerwonymi goździkami.

W 2022 roku skierniewickie obchody wróciły do znanej formuły ulicznego przemarszu. Ulicami Skierniewic niesiono 325-metrową flagą. W uroczystościach udział wzięło 2 000 mieszkańców.

W 2023 roku kilkuset mieszkańców przeniosło 350-metrową flagę z rynku do parku, a w przemarszu uczestniczyli harcerze, strażacy, członkowie klubu morsa, mieszkańcy oraz przedstawiciele władz państwowych i samorządowych.

W 2024 roku flaga miała 400 metrów. Obchody rozpoczęły się na placu Floriana, a przemarsz prowadził ulicami Floriana i Senatorską w stronę Parku Miejskiego.

W 2025 roku obchody miały charakter jubileuszowy. Hufiec ZHP Skierniewice po raz 10 zaprosił obywateli Skierniewic do wspólnego świętowania dnia „Biało-czerwonej". Kulminacją było niesienie 450-metrowej flagi ulicą Jagiellońską do Parku Miejskiego. Miasto określało ją jako największą w województwie łódzkim biało-czerwoną.

Wśród obecnych byli m.in. marszałek Sejmu Szymon Hołownia i minister infrastruktury Dariusz Klimczak.

W tym roku flaga znów się wydłuży – do 475 metrów. Obchody mają rozpocząć się mszą z okazji 100-lecia Parafii Wojskowej, później zaplanowano apel na Rynku, przemarsz z flagą i warsztaty w Parku Miejskim.

Radosław Grabowski w opracowaniu „Polskie symbole narodowe i państwowe. Geneza, ewolucja, stan prawny" zwraca uwagę na rzecz zasadniczą – obok symboli narodowych istnieją symbole państwowe, często podobne lub identyczne, ale odróżnia je prawne uznanie za oficjalne znaki państwa.

Historia polskiej flagi zaczyna się od herbu. Biel i czerwień są pochodną znaku starszego: białego — w sensie heraldycznym srebrnego — orła na czerwonym polu. To z tej relacji między godłem a tarczą wyrastają polskie barwy. Dzisiejsza flaga, choć wygląda ascetycznie, niesie w sobie pamięć herbu państwowego, powstań, zaborów i nowoczesnego państwa prawa.

Najpierw był Orzeł

Symbol orła jest obecny w polskiej tradycji państwowej od około tysiąca lat, a herb z ukoronowanym białym orłem funkcjonuje od około siedmiuset lat. Grabowski wskazuje, że wizerunek ten pojawił się już na denarach Bolesława Chrobrego po jego koronacji w 1025 roku, a jako godło państwowe biały orzeł używany jest od czasów Przemysła II, czyli od 1295 roku. Korona od początku miała znaczenie szczególne: symbolizowała jedność państwa i jego suwerenność.

Warto przy tej okazji uporządkować pojęcia. W języku potocznym mówimy zwykle o „godle Polski". Z punktu widzenia heraldyki biały orzeł umieszczony na czerwonej tarczy jest jednak herbem. Sam orzeł jest godłem, tarcza z orłem — herbem. Grabowski zauważa, że błędne utożsamianie tych terminów utrwaliło się także w polskich aktach prawnych po 1952 roku.

Orzeł Biały z czasem przestał być wyłącznie znakiem władcy i państwa. Po unii polsko-litewskiej oraz powstaniu Rzeczypospolitej Obojga Narodów wszedł w szerszy układ symboliczny — obok Pogoni, godła Wielkiego Księstwa Litewskiego. W okresie rozbiorów stał się natomiast znakiem narodu pozbawionego państwa. Polacy, którym odebrano instytucjonalną państwowość, zachowali symbole jako język pamięci i oporu. Orzeł pojawiał się w literaturze, pieśniach patriotycznych, sztuce użytkowej, biżuterii, a także w czasie powstań narodowych.

Barwy zrodzone z herbu

Biało-czerwona flaga wynika z heraldycznej logiki. Biel odpowiada Orłowi Białemu, czerwień – polu tarczy. Historyczne polskie chorągwie państwowe od średniowiecza do XVIII wieku najczęściej przedstawiały białego orła na czerwonym tle. W Rzeczypospolitej Obojga Narodów na chorągwiach państwowych pojawiały się symbole polskie i litewskie, czyli Orzeł Biały i Pogoń.

Pierwsze szerokie użycie bieli i czerwieni jako barw narodowych odnotowuje się u schyłku XVIII wieku. W 1792 roku, podczas obchodów pierwszej rocznicy uchwalenia Konstytucji 3 maja, barwy te pojawiły się w manifestacji patriotycznej – także przez odpowiedni dobór kolorów stroju. Na początku XIX wieku używano już biało-czerwonych kokard, proporczyków i opasek.

Przełom nastąpił 7 lutego 1831 roku, w czasie powstania listopadowego. Sejm Królestwa Polskiego uchwalił wtedy, że kokardę narodową stanowić będą kolory herbu Królestwa Polskiego i Wielkiego Księstwa Litewskiego, czyli biały i czerwony. To był pierwszy przypadek prawnego uregulowania tej symboliki przez polski parlament. Nie była to jeszcze flaga państwowa w dzisiejszym rozumieniu, ale był to moment, w którym barwy narodowe otrzymały rangę znaku wspólnoty politycznej.

W XIX wieku biały i czerwony stały się kodem polskości. Używano ich w powstaniach, na emigracji, w manifestacjach patriotycznych, a także poza ziemiami polskimi — również przez cudzoziemców okazujących solidarność z polską sprawą. Warto jednak pamiętać, że układ barw nie zawsze był taki jak obecnie. W niektórych chorągwiach z XIX wieku czerwony pas znajdował się u góry, biały u dołu. Dzisiejszy porządek — biały u góry, czerwony u dołu — utrwalił się później.

Flaga nowoczesnego państwa

Po odzyskaniu niepodległości w 1918 roku trzeba było uporządkować symbole odrodzonej Rzeczypospolitej. Ustawa z 1 sierpnia 1919 roku o godłach i barwach Rzeczypospolitej Polskiej uznała za barwy państwa kolory biały i czerwony, ułożone w dwóch podłużnych, równoległych

pasach: biały u góry, czerwony u dołu. Państwo wzięło więc istniejące już barwy narodowe i nadało im status barw państwowych.

Nie oznaczało to jednak pełnej swobody używania flagi. Ustawa z 1919 roku ograniczała możliwość posługiwania się nią przez osoby prywatne bez zezwolenia ministra spraw wewnętrznych. To ważne, bo pokazuje różnicę między symbolem narodowym a symbolem państwowym. Ten sam znak może być emocjonalnie „własnością" narodu, ale prawnie podlegać reglamentacji przez państwo.

W 1927 roku wprowadzono nowe rozporządzenie dotyczące godła i barw państwowych. Określono w nim barwy jako biały i czerwony w dwóch poziomych, równoległych pasach równej szerokości i długości. Czerwień miała odpowiadać barwie cynobru. W tym samym akcie pojawiła się definicja flagi państwowej jako płachty o barwach państwowych.

Okres II Rzeczypospolitej był również czasem sporów o wygląd herbu. W 1918 roku pojawił się wzór orła bez korony, co wzbudziło sprzeciw. Ustawa z 1919 roku przywróciła orła w koronie, a w 1927 roku wprowadzono wzór zaprojektowany przez prof. Zygmunta Kamińskiego. Ten właśnie projekt, choć krytykowany przez heraldyków, stał się punktem odniesienia dla późniejszych wersji polskiego herbu.

PRL: władze sięgnęły po Orła Białego, ale pozbawiły go korony

Po II wojnie światowej symbole państwowe znalazły się w centrum sporu o ciągłość państwa. Legalne władze RP działały na uchodźstwie i posługiwały się symboliką II Rzeczypospolitej. W kraju komunistyczne władze sięgnęły po Orła Białego, ale pozbawiły go korony. Był to gest polityczny, usunięcie symbolu suwerenności i zerwanie z tradycją międzywojenną.

Konstytucja PRL z 1952 roku po raz pierwszy w polskiej ustawie zasadniczej uregulowała problematykę godła i barw. W 1955 roku dekret Rady Państwa oficjalnie zastąpił wzór z 1927 roku wersją orła bez korony. Grabowski podkreśla, że usunięcie korony miało znaczenie ideologiczne, a jednocześnie utrwaliło błąd nazewniczy: herb państwowy zaczęto w aktach prawnych określać jako godło.

W sprawie flagi PRL zachowała zasadniczy biało-czerwony układ. Dekret z 1955 roku mówił o dwóch poziomych pasach: białym u góry i czerwonym u dołu. Pojawił się jednak błąd w proporcjach flagi. Określono je jako 3:8. Rok później błąd sprostowano, wracając do proporcji 5:8. W 1980 roku uchwalono ustawę kompleksowo regulującą problematykę godła, barw i hymnu. Wprowadzono wówczas techniczne współrzędne barw, precyzując odcień bieli i czerwieni.

Korona wraca po 1989 roku

Przełom ustrojowy po 1989 roku objął również sferę symboli. Najważniejszą zmianą było przywrócenie korony Orłowi Białemu. Ustawa z 29 grudnia 1989 roku zmieniła konstytucję PRL, wpisując, że godłem Rzeczypospolitej Polskiej jest wizerunek orła białego w koronie w czerwonym polu. Szczegółowo sprawę uregulowano w 1990 roku w ustawie o godle, barwach i hymnie.

Przywrócenie korony miało znaczenie większe niż zmiana graficzna. Było znakiem zerwania z ideologią PRL i powrotu do tradycji państwa suwerennego. Konstytucja z 1997 roku utrwaliła ten porządek w art. 28: godłem RP jest wizerunek orła białego w koronie w czerwonym polu, barwami

RP są biały i czerwony, hymnem — Mazurek Dąbrowskiego, a symbole te podlegają ochronie prawnej.

Co charakterystyczne, po 1989 roku nie zmieniono samego wzoru biało-czerwonej flagi. Przetrwała ona zmianę ustroju w zasadniczo niezmienionej postaci. Zmieniono natomiast flagę z godłem, dostosowując ją do przywróconego wzoru Orła Białego w koronie. Aktualna ustawa wskazuje również, że 2 maja jest Dniem Flagi Rzeczypospolitej Polskiej.

Hymn narodu przed hymnem państwa

Historia polskich symboli nie kończy się na herbie i fladze. Trzecim filarem jest hymn. W dziejach Polski rolę pieśni hymnicznych pełniło kilka utworów: „Gaude Mater Polonia", „Bogurodzica", „Boże, coś Polskę", „Rota", „Warszawianka", a ostatecznie „Mazurek Dąbrowskiego".

Pieśń Józefa Wybickiego powstała w 1797 roku we Włoszech, w środowisku Legionów Polskich generała Jana Henryka Dąbrowskiego. Jej siła polegała na paradoksie: była pieśnią narodu bez państwa, ale z nadzieją na jego odzyskanie. Słowa „Jeszcze Polska nie zginęła" wyrażały program polityczny, moralny i emocjonalny. Grabowski przypomina, że utwór szybko zdobył popularność, a w okresie Księstwa Warszawskiego był traktowany jako nieoficjalny hymn narodowy.

Po 1918 roku nie było od razu oczywiste, że to właśnie „Mazurek Dąbrowskiego" zostanie hymnem państwowym. Konkurowały z nim inne pieśni, zwłaszcza „Boże, coś Polskę". Oficjalne delegacje polskie witano różnymi utworami: „Rotą", „Warszawianką", „Mazurkiem Dąbrowskiego" lub „Boże, coś Polskę". Dopiero akty niższej rangi, zwłaszcza decyzje wojskowe i szkolne z lat 20., zaczęły utrwalać „Mazurek" jako hymn. Obecnie jego status wynika z konstytucji i ustawy.

Dzień Flagi: młode święto starego symbolu

Dzień Flagi RP, ustanowiony w 2004 roku, jest świętem bardzo młodym w porównaniu z historią samej biało-czerwonej. Jego sens nie polega jednak na stworzeniu nowej tradycji od zera. Przeciwnie, 2 maja spina długą historię symboli z praktyką obywatelską. Ustawa mówi wprost: **„Ustanawia się dzień 2 maja Dniem Flagi Rzeczypospolitej Polskiej"**.

Polskie symbole są żywym językiem państwowości. Ich historia pokazuje, że zmiany ustrojowe zapisują się nie tylko w konstytucjach i granicach, ale także w znakach: koronie orła, odcieniu czerwieni, układzie pasów, pieśni śpiewanej podczas uroczystości. Dlatego Dzień Flagi nie powinien być traktowany jak dekoracyjny dodatek do majówki.

Nota źródłowa: *tekst oparto przede wszystkim na opracowaniu Radosława Grabowskiego „Polskie symbole narodowe i państwowe. Geneza, ewolucja, stan prawny", opublikowanym w „Przeglądzie Prawa i Administracji" Uniwersytetu Wrocławskiego, oraz na aktualnych przepisach dotyczących godła, barw, hymnu i Dnia Flagi RP.*

Źródło:
https://zyrardow.eglos.pl/aktualnosci/item/45491-historia-polskiej-flagi-zaczyna-sie-od-orla-bialego-skierniewice-maja-wlasny-rytual-2-maja